

BARNES BOSTAD FÖRST – EN MODELL

Barns Bostad Först
modell

Rädda Barnen

Sveriges
Stadsmissioner

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

1. Inledning
 - Bakgrund
 - Vinnovaprojektet Barns Bostad Först
 - Forskningsreflektion av Martin Grander Malmö Universitet
2. Framtagandet av modellen
 - Sveriges Stadsmissioner
 - Rädda Barnen

 - Skillnaden mellan Bostad Först och Barns Bostad Först
 - Samverkan i utformandet
 - Målgruppens perspektiv
 - Fastighetsägare
 - IKEA
 - Juridisk rådgivning
3. Modellen Barns Bostad Först
 - Vägledare
 - Målgrupp
 - Urval och matchning
 - Barns Bostad Först grundprinciper
 - Barnets rättigheter ska tillgodoses
 - Stöd till barn
 - Stöd till föräldrar
 - Bostad är en mänsklig rättighet
 - Kontraktsform i Barns Bostad Först
 - Stöd i bostaden
 - Egenmakt och delaktighet
 - Självförsörjning
 - Barns Bostad Först och självförsörjning
4. Effektmätning och utvärdering
5. Bilagor
 - Barns Bostad Först och agenda 2030
 - Barns Bostad Först och barnkonventionen
 - Rättspraxis
 - Tidigare exempel på lyckad tvärsektoriell samverkan
 - Verktygslåda
 - Kontaktuppgifter
6. Referenser

BARNES BOSTAD FÖRST

INLEDNING

Barns Bostad först är en modell vars syfte och mål är att fler barnfamiljer i Sverige som lever i strukturell hemlöshet ska få en stabil och långsiktig boendesituation och en hållbar försörjning. Familjen ska få en bostad som möjliggör att barnen kan upprätthålla skolgång, sociala nätverk och ha en meningsfull fritid. Föräldrarna får vid behov stöd i att uppnå en långsiktig självförsörjning. Bostaden kombineras med individuellt flexibelt stöd av en vägledare, utifrån varje familjs behov där barnet står i centrum. Modellen utgår från barnkonventionen och ska bidra till de globala målen i Agenda 2030 (Globala målen 2022).

Barns Bostad Först utgår ifrån tvärsektoriell samverkan mellan bland annat idéburen sektor, kommun, myndigheter, akademi och näringsliv för att lösa den strukturella hemlösheten för barnfamiljer. Varje aktör besitter specifika kompetenser och resurser som bidrar till en helhet. Genom samverkan bidrar aktörerna till minskad hemlöshet, ökad jämlikhet, minskad samhällskostnad och till att främja hållbar utveckling. Tillsammans uppnås en effekt som ingen av parterna skulle kunna uppnå på egen hand.

I Sverige idag saknas de strukturer som behövs för att adressera den strukturella hemlösheten då varken offentliga institutioner, ideella krafter eller marknadens aktörer har kunnat lösa problemet. Det är den strukturella hemlösheten som ökar idag i Sverige och en stor andel av de hemlösa är ensamstående mammor med barn (Socialstyrelsen 2017). Den ökade strukturella hemlösheten kan förklaras med den bostadsbrist som råder och att det byggs för lite bostäder i Sverige i relation till ökningen i befolkningens mängd. Det kan även förklaras med de förändringar i politiken som genomförs på 1990-talet då marknadskrafterna fick ett större utrymme och fått till följd att priserna på bostäder stigit kraftigt (Amnä et al 2021). Det strukturella problemet i samhället läggs på individerna att själva lösa och de offentliga instansernas tillfälliga lösningar är anpassade till gruppen socialt hemlösa, vuxna med social problematik. Modellen Barns Bostad Först syfte är att kunna vara ett nytt angreppssätt att ta sig an hemlösheten hos strukturellt hemlösa barnfamiljer genom tvärsektoriell samverkan och individuellt stöd vid behov.

Materialet är ett resultat av en utforskande process mellan Rädda Barnen och Skåne Stadsmission. Det är en teoretisk modell som bygger på de båda organisationernas tidigare erfarenheter och kommer att behöva testas i praktiken och justeras efterhand som lärande uppstår. Materialet vänder sig därför till flera mottagare och ska fungera som ett ramverk och en riktning för ett praktiskt arbete, men även för dig som är nyfiken på modellen eller vill vara med och bidra.

BAKGRUND

Allt fler barnfamiljer drabbas av hemlöshet och konsekvenserna är allvarliga: att inte ha ett hem begränsar barns möjlighet att tillgodogöra sig utbildning, skapa relationer och upprätthålla rutiner för mat, lek och vila. En dålig start i livet minskar möjligheterna till god hälsa och arbete i vuxen ålder. Hemlöshet bland barnfamiljer skapar således inte bara individuellt lidande utan även konsekvenser i form av större ojämlikhet och ökande kostnader för samhället.

Orsakerna till hemlöshet är varierande och behoven av en bostad och eventuella stödinsatser finns fortsatt kvar. Det behövs olika former av insatser för att motverka hemlöshet, såväl

individuellt inriktade sociala insatser och insatser på strukturell nivå så som åtgärder på bostadsmarknaden för att motverka hemlöshet (Regeringen 2022).

Kommunernas handläggare får i många fall inte använda tillgängliga bostadslösningar för barnfamiljer utan social problematik. Konsekvensen blir att allt fler hushåll med barn hamnar i hemlöshet och inte får hjälp att lösa sin boendesituation. Regeringen gav 2020 Karolina Skog i uppdrag att utreda hur en socialt hållbar bostadsförsörjning kan se ut i Sverige. Utredningens resultat visar bland annat på att det krävs särskilda åtgärder riktade till strukturellt hemlösa barnfamiljer för att främja jämlika uppväxtvillkor, samt att de negativa konsekvenserna av hemlöshet för barn som lever under osäkra boendeförhållanden är stora. Utmaningarna för bostadsförsörjningen medför att barnfamiljer med svag köpkraft hamnar utanför bostadsmarknaden, vilket i sin tur leder till ett hårt tryck på kommunernas socialtjänst. Skogs utredning konstaterar att familjer hamnar mellan stolarna gällande ansvarsfördelning mellan stat och kommun och ger förslag på en ny lag för samverkan. Utredningen föreslår även en reglering av de krav som fastighetsägare ställer på blivande hyresgäster, där individens situation bör tas i beaktande. Andra förslag är bland annat en förändring av hyresgarantin för att förenkla för barnfamiljer att få ett stadigvarande boende samt att bostadsförmedlingarna kan anpassa sina köer utefter behov (SOU 2022:14).

I majoriteten av fallen av temporära boendelösningar, såsom veckovisa placeringar på vandrarhem eller motsvarande, saknas ett barnperspektiv, trots att barnkonventionen är lag i Sverige. Hållbara och långsiktiga boendelösningar skulle innebära bättre livschanser för barn och deras familjer. Möjlighet till en stabil skolgång, studiero i hemmet och möjlighet att bibehålla ett socialt nätverk. Det skulle också vara en möjlighet för föräldrar att på sikt kunna öka chansen till en ekonomiskt hållbar situation (Regeringen 2011).

VINNOVAPROJEKTET BARNS BOSTAD FÖRST 2019–2020

Hösten 2019 beviljades AFRY, Malmö Universitet, Rädda Barnen och Skåne Stadsmission finansiering från Sveriges innovationsmyndighet för att arbeta med frågan om hemlöshet med fokus på barnfamiljer. I fyra kunskapslabb bjöds relevanta aktörer så som Boverket, fastighetsägare, målgruppen, kommun och länsstyrelse in för att diskutera behov, "best practics", hinder, möjligheter och utvecklingspotential för att garantera barn en bostad. Projektet pågick mellan hösten 2019 och sommaren 2020. Projektets syfte var att testa och utvärdera de bästa existerande arbetsmodellerna för att motverka hemlöshet hos barnfamiljer och målet var att generera en modell som använder sig av Bostad Försts angreppssätt (att först få tillgång till en bostad i kombination med individuella insatser) och som fokuserar på barn och deras familjer. Kärnan i projektet var att upprätta kunskapsallianser samt skapa en plattform där olika aktörer samverkar och kan testa, utvärdera samt implementera lösningar för att minska barns hemlöshet (Vinnova 2019).

Projektet kom i sin slutfas fram till två olika modeller, varav en teoretisk och en praktisk, för att minska barns hemlöshet. En långsiktig modell som med inspiration från Finlands Y-foundation kopplas till en nationell hemlöshetsstrategi, samt en kortsiktig modell där barnfamiljer får ett boende med påkopplat stöd (Vinnova 2019). Det är en kombination av dessa två modeller som senare som inspirerat Skåne Stadsmission och Rädda Barnens fortsatta arbetet med att utveckla Barns Bostad Först som modell.

FORSKNINGSREFLEKTION FRÅN BARNS BOSTAD FÖRST-

av Martin Grander Malmö Universitet

Tanken i projektet Barns Bostad Först har varit att föra över framgångarna från Bostad Först, men också liknande verksamheter, till en modell som riktar in sig på främst barnfamiljer, och som inte heller nödvändigtvis är i behov av socialtjänstens stöd.

Projektet Barns Bostad Först kopplar nära an till den pågående debatten om en ”social bostadspolitik”, det vill säga frågan om hur bostadspolitik och bostadsförsörjningen tillgodoser behoven hos de hushåll som står längst ifrån bostadsmarknaden. Även hushåll som inte har någon social problematik hamnar utanför bostadsmarknaden. Det talas om en ”strukturell hemlöshet”. En sådan hemlöshet ska idealtypiskt inte existera i den svenska modellen. Trots detta ser vi att fler och fler inte kommer in på bostadsmarknaden. På senare år har barnfamiljer blivit mer och mer drabbade. Socialstyrelsens kartläggning visar att den vanligaste anledningen till att föräldrar hamnar i hemlöshet är att de inte godkänns på den ordinarie bostadsmarknaden, till exempel på grund av betalningsanmärkningar eller för låg inkomst för att klara bostadsföretagens inkomstkraV. Skilsmässa eller separation samt vräkning (exempelvis på grund av obetald hyra eller störningar) är andra vanligt förekommande orsaker till hemlösheten. Många av barnfamiljerna har därför vänt sig till kommunernas socialtjänst och därigenom fått mer eller mindre långsiktiga boendelösningar på den så kallat sekundära bostadsmarknaden. Detta alltså oavsett om det har funnits en social problematik eller inte och trots att det enligt den generella bostadspolitikens grundprinciper är hushåll som ska kunna klara sig själva på bostadsmarknaden. Cirka en tredjedel av alla hemlösa familjer har inte några behov utöver boendet, enligt Socialstyrelsen.

En viktig del i projektet har varit etableringen av en så kallad kunskapsallians. Detta begrepp har, åtminstone i en svensk kontext, sitt ursprung i Malmökommissionens arbete 2013–2015, där kommissionen i sin slutrapport konstaterade att allianser mellan aktörer från samhällets alla olika sektorer är nödvändiga för att lösa komplexa samhällsutmaningar (Malmö stad, 2013; se också Stigendal & Novy, 2018). I detta ingår inte bara att formulera lösningarna tillsammans, utan också att definiera problemen. Om förståelsen av problemet inte är gemensam kan aldrig lösningarna på problemen bli tillfredsställande, menade kommissionärerna.

I linje med Malmökommissionens rekommendation utfäste projektgruppen redan i ansökan till Vinnova att projektet skulle bygga kring en kunskapsallians. I uppstartsfasen identifierades således nyckelaktörer och kontakt initierades med andra pågående projekt på liknande tema för att utbyta kunskap och idéer. Den huvudsakliga kunskapsalliansen har varit projekts fyra kunskapslabb, som beskrivs i projektets slutrapport. Projektets process har varit utforskande där resultatet av varje kunskapslabb har fått definiera frågeställningen för nästa. Inför varje labb har deltagarna förberett sig exempelvis genom att kartlägga ansvar, analysera andra organisationer/länders hemlöshetsarbete, utvärdera de föreslagna modellerna samt samla statistik och kunskap i frågan. Labben har riggats för att den aktuella frågeställningen ska belysas utifrån respektive aktörs perspektiv och resultera i ett antal frågor eller teser som projektet kan bygga vidare på. På så sätt har såväl problemet som lösningen varit förankrat i en bred konstellation av aktörer (Grander 2020)

2. FRAMTAGANDET AV MODELLEN

Rädda Barnen och Skåne Stadsmission har tillsammans med respektive organisations samlade erfarenheter inom ramen för hemlösa barnfamiljer utformat modellen Barns Bostad Först med Vinnovaprojektet 2019–2020 som utgångspunkt.

SVERIGES STADSMISSIONER

Sveriges Stadsmissioner har arbetat med fattigdom och hemlöshetsfrågor i över 100 år och har länge bedrivit opinionsarbete i frågorna. Sveriges Stadsmissioner är politiskt och religiöst obundet. Årligen publicerar Stadsmissionerna två rapporter; en hemlöshetsrapport och en fattigdomsrapport som belyser verkligheten bakom statistiken som Stadsmissionerna möter varje dag året runt i olika kommuner. Under flera år har Stadsmissionerna drivit och visat behov på en nationell hemlöshetsstrategi (Sveriges Stadsmissioner 2020). Stadsmissionerna driver en svensk Bostad Först - hub i syfte att sprida information, utbilda och ge kunskap, påverka politiker och beslutsfattare med målet att fler ska jobba med modellen (Bostad Först 2022). På flera orter i landet driver Stadsmissionerna Bostad först. Stadsmissionerna är även partner i ett europeiskt kunskapssamarbete om hemlöshet och Bostad Först där det finns stor tillgång till kunskap, nätverk och senaste forskningen inom ämnet.

I Stockholm driver Stockholms Stadsmission Bobyran. Bobyran som ska skalas upp och implementeras på de orter i Sverige där det finns en lokal Stadsmission. Bobyran är en sammanhållande enhet för externa boendelösningar för människor i hemlöshet.

Skåne Stadsmission har lång erfarenhet av att arbeta med målgruppen barnfamiljer som lever i hemlöshet i samarbete med olika fastighetsägare genom den tidigare boendeverksamheten Trygga boende. Verksamheten är idag nedlagd men relationerna till fastighetsägarna finns kvar. Varje dag besöker cirka 500 deltagare någon av Skåne Stadsmission verksamheter. I barn- och ungdomsverksamheten Unga Forum möter ofta barn som inte vet vart de ska sova om en vecka och föräldrar som har svårt att få vardagen att gå ihop. På Unga Forum är vi behjälpliga med att bland annat söka bostad och i kontakten med myndigheter.

RÄDDA BARNEN

Rädda Barnen är en av världens största barnrättsorganisationer med verksamhet i över 120 länder. Rädda Barnen är en politiskt och religiöst oberoende folkrörelse som jobbar för barns rättigheter. Med barnkonventionen som grund arbetar vi för att barn ska få det bättre och för att barns rättigheter respekteras. Rädda Barnen väcker opinion och stödjer barn i utsatta situationer i Sverige och i världen.

Rädda Barnen har under många år drivit ett aktivt påverkansarbete för alla barns rätt till en bostad. 2017 publicerade Rädda Barnen rapporten *En plats att kalla hemma – barnfamiljer i bostadskrisens skugga* (Samzelius 2017). I rapporten får barn och föräldrar som lever i hemlöshet och osäkra boenden i olika delar av Sverige komma till tals och deras situation analyseras utifrån

ett barnrättsperspektiv. I rapporten ger Rädda Barnen också en rad rekommendationer till stat och kommun.

I relation till hemlöshetsfrågan har Rädda Barnen bland annat arbetat med att utveckla *Livskonceptet* som beskrivits som en modell för att skapa socialt hållbara boendemiljöer för nyanlända familjer i tillfälliga boenden. I projektets slutrapport konstateras bland annat att tidigt satsa på ett övergripande, tillgängligt och kapacitetsbyggande stöd till nyanlända barn och vuxna är en social investering för hela samhället (Rädda Barnen 2020). Inom Rädda Barnens arvsfondsfinansierade projekt *Starka mammor, trygga barn* dokumenteras upplevda problem i relation till en otrygg boendesituation för ensamstående mammor och deras barn. Frågan belyses även i en podcastserie som produceras inom ramen för projektet.

Rädda Barnen bedriver barnaktiviteter för barn på skyddade boenden. Inom ramen för samarbetet har svårigheterna för kvinnor och barn att hitta ett tryggt boende efter våldet uppmärksammats. I region syd har anställda medarbetare tillsammans med medlemsrörelsen bedrivit påverkansarbete i syfte att våldsutsatta kvinnor och barn ska kunna få förtur i den kommunala bostadskön.

SKILLNADEN MELLAN BOSTAD FÖRST OCH BARNS BOSTAD FÖRST

I framtagandet av modellen Barns Bostad Först har vi låtit oss inspireras av metoden Bostad Först (Housing First) som är en beprövad metod från USA. Bostad Först syfte är att motverka hemlöshet för personer med omfattande social problematik. Metoden utgår ifrån att människor behöver ett tryggt boende för att även kunna arbeta med andra problem. Bostad Först innebär att personer i akut hemlöshet (Socialstyrelsen 2017) erbjuds en bostad på samma villkor som andra hyresgäster. Boendet kombineras sedan med frivilliga och individuellt anpassade stödinsatser. Bostad Först är en väl beforskad metod som visar goda resultat avseende att individer som ingår i programmet bor kvar i sina lägenheter. Internationellt sett ligger andelen kvarboende inom Bostad Först på mellan 89–97% enligt Housing First Europe (2022).

Bostad Först - modellen är specifikt utformad för att avhjälpa hemlöshet bland personer med omfattande stödbehov genom att erbjuda dem en bostad och intensiva stödinsatser. *Barns Bostad Först* riktar sig till barnfamiljer i strukturell hemlöshet med betydligt mindre behov av stöd. Familjernas största utmaning är att de inte kommer in i på den ordinarie bostadsmarknaden till följd av svag ekonomi och svårigheter att finna boende med rimliga hyra. Eftersom Bostad Först är en specifikt utformad modell för gruppen hemlösa med omfattande stödbehov varken kan eller bör den användas i arbetet med andra grupper av hemlösa (Sveriges Stadsmissioner 2018).

2.1 SAMVERKAN i UTFORMANDET AV MODELLEN

I utformandet av modellen har kontakt tagits med målgruppen och andra för modellen viktiga aktörer. Detta arbete kommer att fortsätta i utformandet och genomförandet av modellen.

2.2.1 Målgruppens perspektiv på modellen

Genom Rädda Barnens verksamhet i Malmö har det genomförts intervjuer med barnfamiljer som lever i strukturell hemlöshet.

I samtalen har det framkommit att det absolut viktigaste är att ha ett förstahandskontrakt. Samtliga ur den tillfrågade målgruppen ställer sig positiva till stöd kopplat till bostaden och

efterfrågar särskilt stöd i kontakt med myndigheter, sjukvård, skola eller motsvarande. Även aktiviteter för barnen efterfrågas.

I samtal med familjerna om olika former av hyreskontrakt lyftes bland annat att avtala bort besittningsrätten under en begränsad tid. Familjerna kände viss oro inför detta och lyfte särskilt att det var viktigt att veta vad för regler som förväntas efterlevas och vad till exempel en störning innebär. Familjerna önskar även tydlighet i vad som händer vid en eventuell störning och om det då sker en omedelbar utskrivning eller om familjen får fler chanser. Önskemål kom även om att vägledaren samtalar med hela familjen, inklusive barnen, om de krav som fastighetsägaren har gällande störningar.

2.2.2 Fastighetsägare

Skåne Stadsmission har haft kontakt och dialog med ett 10-tal fastighetsägare i Malmöområdet. Fastighetsägarna har en nyckelroll i modellen. Samtliga fastighetsaktörer som Skåne Stadsmission har haft en dialog med vill vara med och bidra till en hållbar stadsutveckling och till en ökad social hållbarhet.

För fastighetsägarna är urvals- och matchningsprocessen viktig, liksom även kontraktsformen. De ser ett behov av att en stödfunktion finns för att exempelvis kunna minimera risken för störningar. Deras erfarenhet är att behovet av stöd kan variera. Fastighetsägarna ser positivt på att Barns Bostad Först även kommer att innefatta stöd till egen försörjning och understryker värdet av långsiktigt hållbara insatser som leder till stabilitet och trygghet.

Samtliga fastighetsaktörer som Skåne Stadsmission har haft dialog med säger sig ha en mycket god bild av boende- och bostadssituationen i de områden där de har sina bostadsbestånd. Flera fastighetsägare möter i sina fastigheter barnfamiljer som bor under osäkra boendeförhållanden såsom inneboende eller som hyresgäster i andra eller tredje hand. Modellen uppfattas därför som ett sätt att arbeta förebyggande gentemot barnfamiljerna och som en åtgärd som kan skapa ökad trygghet. Flera fastighetsägare har erfarenhet av den här typen av målgruppsanpassade åtgärder för att underlätta inträdet på bostadsmarknaden för en specifik grupp och har upplevelsen av att det ofta fungerar väl.

2.2.3 IKEA

IKEA har delfinansierat utvecklingen av modellen. Både Rädda Barnen och Sveriges Stadsmission har IKEA som en långsiktig partner.

2.2.4 Juridisk rådgivning

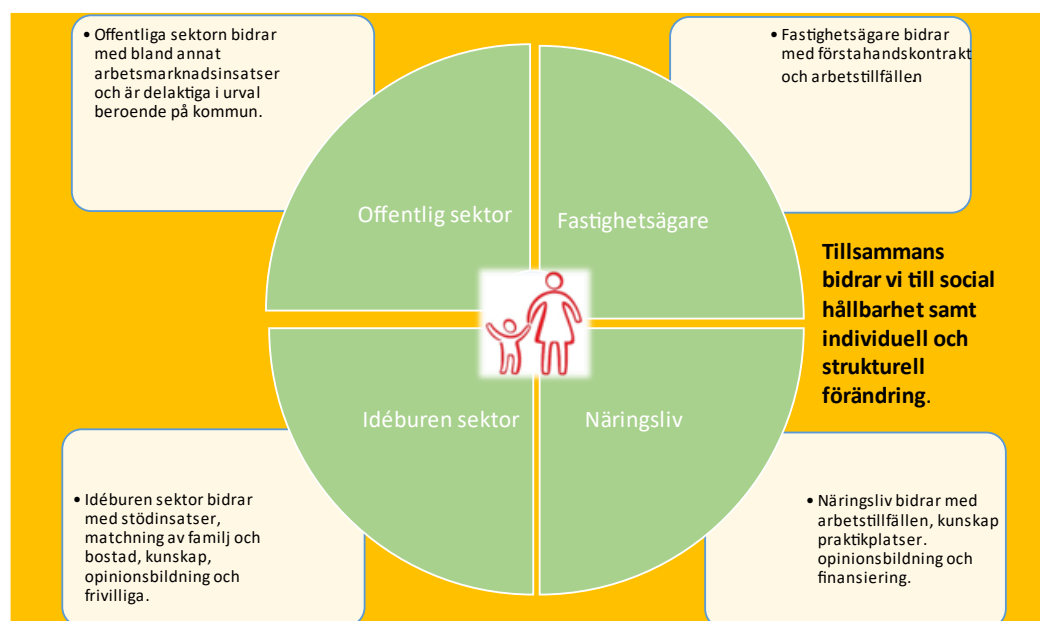
Mannheimer Swartling är en advokatbyrå som jobbar med juridisk rådgivning. De har varit behjälpliga med att titta på olika former av hyreskontrakt i syfte att fler barnfamiljer ska få tillgång till långsiktigt boende. Mannheimer Swartling har bland annat tittat på möjligheten att temporärt förhandla bort besittningsrätten under ett års tid.

3. MODELLEN BARNES BOSTAD FÖRST

Målet och syftet med modellen Barnes Bostad Först är att fler barnfamiljer i Sverige som lever i strukturell hemlöshet ska få en stabil och långsiktig boendesituation och en hållbar försörjning. En bostad som möjliggör att barn kan upprätthålla skolgång, sociala nätverk och ha en meningsfull fritid. Föräldrarna får vid behov stöd i att uppnå en långsiktig egenförsörjning. Bostaden kombineras med individuellt flexibelt stöd av en vägledare, utifrån varje familjs behov där barnet står i centrum. Modellen ska bidra till de globala målen agenda 2030 samt följa barnkonventionen.

Barns Bostad Först utgår från tvärssektoriell samverkan mellan bland annat idéburen sektor, kommun, myndigheter, akademien och näringsliv för att lösa den strukturella hemlösheten för barnfamiljer. Detta är avgörande för att få till en hållbar boendesituation, egen försörjning och således kunna tillgodose barns rättigheter. Samverkan bidrar med både individuell och strukturell vinst på kort och lång sikt. För familjen innebär samverkan en kortare väg till bostad och självförsörjning. För barnen innebär det en kortare väg till grundläggande rättigheter såsom bostad, meningsfull fritid, hälsa och delaktighet. Den tvärssektoriella samverkan behöver anpassas efter den lokala kontexten och påverkas av kommuners storlek och förutsättningar. Ett exempel på individuell vinst av samverkan kan vara att föräldrarna blir erbjudna en praktikplats från en privat aktör som i sin tur kan leda till arbete. För barnen kan samverkan bidra till allt ifrån sommarjobb till fritidsaktiviteter och kortare väg till exempelvis läxhjälp.

En grundpelare i modellen är samverkan på strukturell nivå över flera sektorer. Varje aktör besitter specifika kompetenser och resurser som bidrar till en helhet. Genom att bilda kunskapsallianser och dela erfarenheter bidrar aktörerna till mindre hemlöshet, ökad jämlikhet, minskad samhällskostnad och till att främja en hållbar utveckling. Tillsammans uppnås en effekt som ingen av parterna skulle kunna uppnå på egen hand.

VÄGLEDARE

Vid inflyttning tilldelas familjen en vägledare vars uppdrag är att stötta familjen. Vägledaren gör en behovskartläggning tillsammans med familjen där mål och delmål sätts upp. Därefter upprättas en individuell planering tillsammans med familjen.

Vägledaren är en brygga mellan hyresvärd och hyresgäst och ska erbjuda behovsanpassat stöd för familjen för att skapa bästa förutsättningar för att familjen ska kunna behålla boendet.

Vägledarens roll är även att värna om att barnets rättigheter tillgodoses, samt att barnet har inflytande över det som berör barnet. Därför är det av stor vikt att vägledaren ser till att barnen i familjen förstår dennes roll och uppdrag. Målet är att familjernas behov av stöd ska minska över tid och på sikt upphöra helt.

Vägledarens uppdrag är att:

- Vara en brygga mellan hyresvärd och hyresgäst.
- Bygga en trygg och tillitsfull relation med familjen.
- Se till att familjens rättigheter och behov bli tillgodosedda.
- Skapa bästa förutsättningar för att familjen ska kunna behålla bostaden.
- Ge stödjande och motiverande samtal.
- Stötta familjen i att nå sina uppsatta mål.
- Värna om att barnets rättigheter i förhållande till hälsa, utbildning, fritid och privatliv.
- Tillgodoses att barnet har inflytande över det som berör denne.
- Vara med vid inflyttning och se till att familjen får samt förstår all relevant information.
- Bygga en trygg och tillitsfull relation med familjen.

** Då Sveriges Stadsmissioner och Rädda Barnen använder olika titlar på olika professioner, har vi i Barns Bostad Först valt att använda en gemensam benämning, vägledare.*

3.1 MÅLGRUPP

- Målgruppen är barnfamiljer som lever i hemlöshet enligt Socialstyrelsens definition *situation fyra* vilket innebär att familjen kan bo tillfälligt och kontraktslöst hos kompisar/bekanta, familj/släktingar eller har ett tillfälligt inneboende- eller andrahandskontrakt hos en privatperson. Den här typen av hemlöshet benämns ofta som strukturell hemlöshet vilket innebär familjer som inte har ett omfattande stödbehov *. Som barnfamilj räknas familjer bestående av föräldrar och deras barn 0-18 år gamla (i vissa fall fram tills att barnet fyller 21).

- Modellen riktar sig till målgruppen barnfamiljer som har ett svenskt personnummer och kan folkbokföra sig i Sverige.

***Se bilaga PRAXIS**

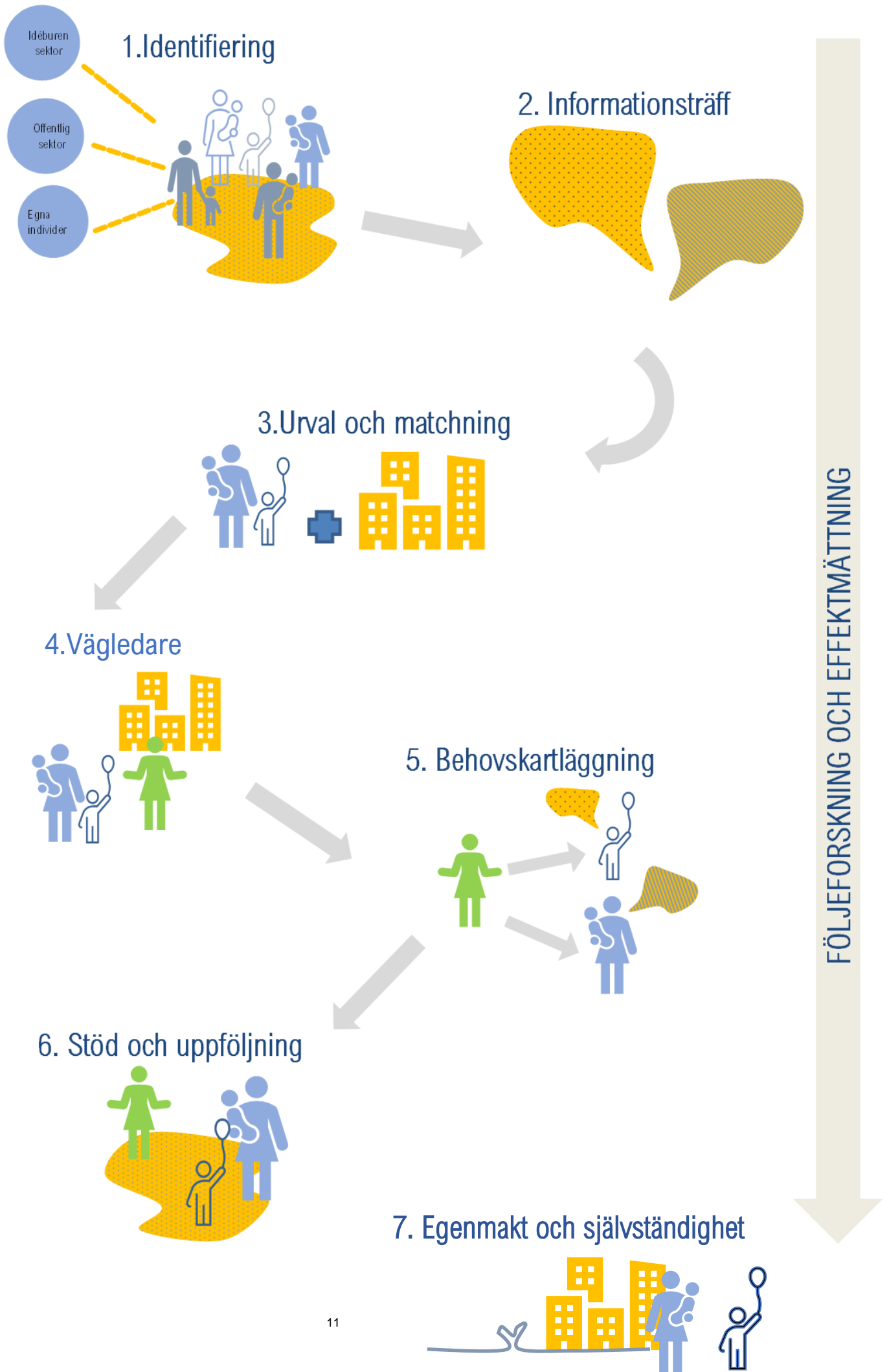
STRUKTURELL HEMLÖSHET

Uppstår när hushåll utan social problematik inte kan ta sig in på bostadsmarknaden av egen kraft. Dessa personer har inte samma möjlighet till stöd enligt socialtjänstlagen annat än akuta insatser. Orsaken till att de inte tar sig in på bostadsmarknaden kan vara flera. Exempelvis bostadsbrist, en felmatchning mellan befintligt bostadsbestånd och det som efterfrågas, eller de krav som ställs på en bostadssökande för att få kontrakt som hyresgäst. Konkret kan det till exempel innebära att det inte finns bostäder tillgängliga för båda parter vid en skilsmässa. Det handlar många gånger om en ekonomisk utsatthet där människor helt enkelt inte har råd att ta sig in på bostadsmarknaden. Steget från ett ordnat boende till att riskera eller hamna i hemlöshet är många gånger kort (Sveriges Stadsmissioner 2021).

3.1.1 Urval och matchning

Urvalet av familjer till Barns Bostad Först kan variera beroende på den lokala kontexten. Urval kan exempelvis göras i dialog med kommunen, via kommuners bostadsrådgivning eller motsvarande, alternativt av en aktör inom den idéburna sektorn såsom Stadsmissionens Bobyrå.

Matchningen kommer alltid att göras mellan hyresvärd och hyresgäst då hyreskontraktet kommer att skrivas mellan dessa parter. Matchningen ska anpassas efter familjens behov utifrån storlek, närhet till samhällsservice och om någon i familjen har särskilda behov kopplat till funktionsnedsättning.

3.2 BARNES BOSTAD FÖRST GRUNDPRINCIPER

Modellen Barns Bostad Först utgår ifrån fyra grundprinciper som inspirerats av Bostad Först men har anpassats efter Barns Bostad Försts målgrupp och genomsyras av ett tydligt barnrättsperspektiv.

Grundprinciperna är:

- Barnets rättigheter ska tillgodoses
- Bostad är en mänsklig rättighet
- Egenmakt och deltagarinflytande
- Självförsörjning

3.2.1 Barnets rättigheter ska tillgodoses

Utgångspunkten för det stöd som ges inom modellen är att barnets rättigheter enligt barnkonventionen ska tillgodoses.

Enligt barnkonventionen, har alla barn rätt till en levnadsstandard som är tillräckligt bra för att tillgodose deras fysiska, psykiska, andliga, moraliska och sociala utveckling (artikel 27) – framför allt i relation till mat, kläder och bostad. Om barnets föräldrar inte kan uppfylla barnets behov är det konventionsstatens skyldighet att hjälpa familjen. Ett adekvat boende är direkt kopplat till barns välmående inom många olika områden såsom hälsa, utbildning, lek och utveckling. I en specialsession om barn har FN:s generalförsamling även konstaterat att en lämplig bostad främjar familjeintegration, bidrar till social rättvisa och stärker känslan av trygghet och solidaritet. Barns rätt att vara delaktiga i processer och beslut som rör barnet har en stark ställning i barnkonventionen. Barnet ska ha rätt att uttrycka sina åsikter och ska höras i frågor som rör barnet (artikel 12). Barn utvecklas av att bli lyssnade på och av att vara delaktiga när beslut fattas som berör dem. Genom att inkludera barnet säkerställs att beslut fattas utifrån det som barnet självt tycker är det bästa och inte en vuxens antagande om detta (Socialstyrelsen 2013). Enligt artikel 28 i barnkonventionen ska barn ha rätt till utbildning. Barnets rätt till utbildning finns i bestämmelser i skollagen och i regeringsformen. Även artikel 12 om varje barns rätt att få komma till tals stämmer överens med bestämmelserna i skollagen och i läroplanerna (Skolverket.se). Undervisningen bör förbereda barnet för livet, utveckla respekt för mänskliga rättigheter och fostra i en anda av förståelse, fred, tolerans och vänskap. Barn har även rätt till bästa möjliga hälso- och sjukvård samt rehabilitering (Artikel 24 barnkonventionen). Ett barn med fysisk eller psykisk funktionsnedsättning har rätt till ett fullvärdigt och anständigt liv som gör det möjligt för barnet att delta aktivt i samhället. Rätten till lek, vila och fritid är avgörande för en bra uppväxt och en god psykisk och fysisk hälsa. Enligt en rapport från Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor är de vanligaste hindren för barn och unga att ta del av fritidsaktiviteter att de inte har tid på grund av skola, att den är för svår eller för svår att ta sig till, eller att de inte har råd. Det är vanligare att unga utrikesfödda, hbtq-personer samt unga tjejer upplever hinder att delta i fritidsaktiviteter (MUCF 2020).

3.2.1.1. Stöd till barn

Stöd utformas utefter den behovskartläggning som gjorts tillsammans vid inflytten med familjen och utgår från barnets behov samt önskemål. Utifrån barnets ålder och mognad kan det erbjudas enskilda samtal med personal för att identifiera olika områden som barnet själv skulle vilja få extra stöd inom.

- All information till barnet ska vara tydlig och anpassas utifrån barnets ålder och mognad. Vid behov används tolk.
- Det ska finnas verktyg tillgängliga för att lyssna in barnets röster och synpunkter kring insatserna.
- Säkerställa att barnets behov och grundläggande rättigheter tillgodoses i förhållande till hälsa, vila, studiero och privatliv.
- Alla aktiviteter som erbjuds barnet ska vara frivilliga och utifrån barnets intresse och behov.
- Att barnet får tillgång till fritidsaktiviteter och att vägledaren kan bistå i att ansöka om pengar tillsammans med barnets förälder/föräldrar vid behov.
- Säkerställa att barnet får stöttning gällande skolan i form av tillexempel läxläsning.
- Att familjen och barnet får information om kulturutbud, fritidsanläggningar och föreningslivet. Vägledare stöttar upp i kontakt med dessa efter önskemål.
- Samtalsstöd till barnet.

3.2.1.2 Föräldrastöd

Både socialtjänstlagen och barnkonventionen understryker hur viktigt det är med stöd till föräldrarna för att barns rättigheter ska bli tillgodosedda på bästa möjliga sätt. Föräldrar är mycket viktiga när det gäller att skydda och ta hand om sina barn och att se till att barnens rättigheter ska bli tillgodosedda. Barnkonventionen lyfter att föräldrar har huvudansvaret för att säkerställa de levnadsvillkor som är nödvändiga för barnets hälsa och utveckling. Samtidigt menar också konventionen att detta måste ske inom ramen för föräldrarnas förmåga och ekonomiska resurser. Det framgår även i barnkonventionens artikel 27.3 att medlemsstaterna inom ramen för sina resurser ska bistå föräldrar, om föräldrarna själva inte har möjligheten, att säkra barns rätt till den levnadsstandard som krävs för barnets utveckling (Unicef 2022). Stöd i föräldrarollen kan innebära stöd i kontakt med vård, skola samt stödsamtal vid behov. Det kan även innebära att vägledare stöttar upp föräldrarna i att hitta aktiviteter, läxhjälp och liknande till barnen.

Barns Bostad Först erbjuder olika former av stöd till föräldrarna, exempelvis:

- Stöd i kontakt med skola/förskola/öppen förskola.
- Stöd i föräldrarollen genom att få stöd i att utarbeta vissa rutiner för bland annat bibehållen skolgång för barnen, rutiner för läxläsning med mera efter behov.

- Stötta föräldrarna i att barnen har en meningsfull fritid genom att vara behjälplig i att ta kontakt med föreningslivet.
- Stöd i att ansöka om ekonomiskt stöd från fonder.
- Stöd i kontakt med myndigheter såsom Försäkringskassan och Socialtjänsten.
- Stöd i kontakt med vården/ BVC/BUP.

3.2.2 BOSTAD ÄR EN MÄNSKLIG RÄTTIGHET

Barns Bostad Först utgår från principen att bostad är en mänsklig rättighet och att familjen ska erhålla ett förstahandskontrakt. Stödet kopplat till bostaden har som syfte att underlätta kvarboende för familjen.

Rätten till bostad framgår av såväl svensk lagstiftning som internationell rätt. Varje barn har rätt till en trygg bostad, vilket är en grundpelare för den levnadsstandard som krävs för barnets utveckling (Barnombudsmannen 2022). En trygg bostad är en förutsättning för en god levnadsstandard, i synnerhet då det gäller barn. Genom artikel 27 i barnkonventionen erkänner varje konventionsstat barnets rätt till den levnadsstandard som krävs för sin fysiska, psykiska, andliga, moraliska och sociala utveckling. Där framgår även att vid behov, ska staten bistå föräldrarna med till exempel mat, kläder och bostad.

För att förstå barns rätt till bostad och vad det innebär behöver barnkonventionen ses i sin helhet. Artikel 6 menar att konventionsstaterna till sitt yttersta av sin förmåga ska säkerställa barnets överlevnad och utveckling. Artikel 27 ska tolkas och genomföras i överrensstämmelse med barnets bästa, artikel 3, och i enlighet med artikel 12 om barns rätt till delaktighet. För att barnets bästa ska kunna beaktas behöver barn göras delaktiga i processen. Annars finns det risk att beslut fattas i strid med barnets bästa. Artikel 2 som är en av konventionens grundprinciper, anger att rättigheterna gäller alla barn som befinner sig inom medlemsstaternas jurisdiktion utan att göra skillnad. Det innebär att rätten till en trygg bostad även gäller barn som söker asyl eller befinner sig i landet utan tillstånd (Barnombudsmannen 2022).

FN:s kommitté för ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter har tagit fram riktlinjer för vad som avses med en lämplig bostad. Det räcker inte med tak över huvudet. Rätten till en bostad är starkt sammankopplad med individers rättigheter till social trygghet, värdighet och att bli hörd.

Dessa inkluderar bland annat följande:

- Alla medborgare har rätt till ett visst rättsligt besittningsskydd. I de fall där det finns grupper som saknar juridiskt skydd bör staten ta initiativ för att säkerställa att detta åtgärdas ”i genuin konsultation med de personer som är drabbade”.
- För att ett boende ska kunna anses vara adekvat ska det finnas basfaciliteter för att säkerställa hälsa, personlig säkerhet, komfort och möjlighet att äta näringsrik mat.
- Boendekostnaderna ska vara överkomliga, vilket bland annat innebär att hyror ska vara rimliga. För att stödja personer med låg inkomststandard ska staten ta fram hjälpprogram och bidrag. Man bör även erbjuda skydd mot orimliga hyreshöjningar.

- En adekvat bostad måste vara beboelig, det vill säga, ge skydd mot köld, mögel, fukt, skadedjur och olika typer av faror för individer
- En adekvat bostad bör, i den mån det är möjligt, vara belägen i närhet till arbete, mataffärer, sjukvård, kollektivtrafik, skola och barnomsorg.
- Vräkningar är oförenliga med konventionen och bör endast genomföras vid exceptionella omständigheter (Rädda Barnen 2017).

Vikten av att ha en bostad avspeglas i flera svenska lagar och samhället har ett uttalat ansvar för bostadsförsörjningen för landets invånare. Enligt 1 kap. 2 § regeringsformen ska den allmänna särskilt trygga rätten till arbete, bostad och utbildning. Att kommunerna har huvudansvaret för bostadsförsörjningen framgår av lagen (2000:1383) om kommunernas bostadsförsörjningsansvar, bostadsförsörjningslagen. Varje kommun ska med riktlinjer planera för bostadsförsörjningen. Syftet med planeringen för bostadsförsörjningen är att skapa förutsättningar för alla i kommunen att leva i goda bostäder och främja att ändamålsenliga åtgärder för bostadsförsörjningen förbereds och genomförs, se 1 § bostadsförsörjningslagen. Riksdag och regering svarar genom lagar och förordningar för de rättsliga förutsättningarna för bostadsförsörjningen och kan med olika finansiella åtgärder påverka marknadsförutsättningarna för bostadsbyggande. Vare sig bostadsförsörjningslagen, socialtjänstlagen (2001:453), SoL eller svensk grundlag innefattar dock någon allmän skyldighet för kommunen att tillhandahålla bostäder för den som önskar eller behöver (Socialstyrelsen 2021). Kommunen är skyldig att tillhandahålla en bostad till enskilda som har speciella svårigheter att skaffa en bostad på egenhand. Strukturellt hemlösa barnfamiljer ingår inte i den gruppen och barnrättsperspektivet i socialtjänstlagen ger inte ett heltäckande skydd mot hemlöshet (Socialstyrelsen 2022).

3.2.2.1 Kontraktsform i Barns Bostad Först

Grunden i Barns Bostad Först är att familjen ska tillhandahålla ett förstahandskontrakt redan vid inflytten. Förstahandskontraktet skrivs mellan fastighetsägare och hyresgäst. Förutsättningarna för att få ett förstahandskontrakt ser olika ut beroende på fastighetsägare. Därför kan andra kontraktsformer komma att vara aktuellt, men målet är att familjen ska ha ett förstahandskontrakt inom rimlig tid. En alternativ väg att gå kan vara att under en kortare tid förhandla bort besittningsrätten. Målet måste dock alltid vara att familjen ska ha ett förstahandskontrakt och få en långsiktig och hållbar boendesituation.

Det är även av stor vikt att familjen vet vilka krav som ställs från fastighetsägarens sida samt vilka rättigheter familjen har under det första året innan kontraktet övergår till ett gängse hyreskontrakt med besittningsrätt. Informationen om hyresformen ska ges vid informationsmötet med familjen om Barns Bostad Först.

3.2.2.2 Stöd i bostaden

För att underlätta kvarboende ger vägledaren praktiska råd och annan hjälp i syfte att familjen ska kunna behålla bostaden. Exempel på stöd kan vara:

- Att vid behov utarbeta rutiner för betalning av hyran samt vara behjälplig med planering av hushållsekonomi.
- Anpassning av bostaden. Säkerställa att bostaden till exempel är barnsäkrad och utrustad på ett sådant sätt att barnet har möjlighet till lek, vila, privatliv och en god studiemiljö.

- Genomgång av fastighetsägarens regler för fastigheten och annan relevant information exempelvis vad en störning innebär.
- Ge information om hur till exempel en serviceanmälan görs samt ge brandförebyggande information.
- Att stötta upp familjen i relation till grannar och fastighetsägaren.
- Att stötta upp vid eventuella störningar.
- Genomgång av närområde.
- Att vid behov lotsa familjen till ”Boskola ” för att få en god grund i att ta sig an utmaningar kopplat till sin bostad. Det kan till exempel vara att se till att familjen får rätt information gällande rättigheter och skyldigheter som hyresgäst, samhällsorientering med mera.

3.2.3 Egenmakt och deltagarinflytande

Barns Bostad Först handlar inte endast om bostaden i sig, utan bostaden kombineras med flexibelt stöd i syfte att stärka den boendes egenmakt. Syftet är att familjen ska känna makt över och - kunna påverka sin situation. Vägledaren är tillgänglig för familjen utifrån behov. Hur ofta den boende och vägledaren träffas beror på familjens önskemål. Sannolikt är stödet mer intensivt i början för att sedan trappas ned. Familjen genomför tillsammans med vägledaren en behovskartläggning för att se över det behov samt de förväntningar som familjen har. Familjen får även information om de aktiviteter och insatser som finns inom Barns Bostad Först. Vid behov används tolk.

Allt stöd i Barns Bostad Först genomförs tillsammans med den boende i syfte att kunskapshöja samt stärka den boendes egenmakt. För att främja deltagarinflytande krävs en tydlig och tillgänglig struktur kring ansvar, information och kommunikation. Det ska finnas rutiner för hur de boende lämnar synpunkter och hur dessa tas om hand och återkopplas. Deltagarinflytandet leder till ett mer effektivt arbete då stödet ges utifrån faktiska behov (Socialstyrelsen 2013).

För att främja egenmakt och deltagarinflytande bör:

- All information till familjen vara lättillgänglig med utgångspunkt i familjernas olika förutsättningar, behov och intressen. Viss information kommer att vara översatt på flertalet språk och vid behov används tolk.
- Insatserna ska alltid utgå ifrån familjens behov.
- Allt stöd i Barns Bostad Först sker tillsammans med familjen med syfte av att kunskapshöja samt stärka de boendes egenmakt.
- Det sker kontinuerliga uppföljningar av behovskartläggningen där familjen kan justera/lägga till eller ta bort mål och delmål.
- Stödet kan ökas upp och trappas ned vid behov.

Stöd för ökad egenmakt kan i praktiken innebära:

- Ge råd och stöd för ett självständigt liv.
- Stöd i att bygga sociala nätverk.
- Stöd i att bli självförsörjande.
- Socialrådgivning samt juridisk rådgivning i relation till myndigheter.
- Stöd i att strukturera upp vardagen.
- Stötta upp den boende i att känna sig trygg med att betala räkningar, söka ekonomiskt bistånd med mera.
- Kontakt med budget- och skuldrådgivningen.
- Stöd med att vid behov ta kontakter med exempelvis vården, psykiatrin, funktionsstödsförvaltningen med mera.

BARNENS RÄTT ATT PÅVERKA

Barns rätt att vara delaktiga i processer och beslut som rör barnet har en stark ställning i barnkonventionen. Barnet ska ha rätt att uttrycka sina åsikter och ska höras i frågor som rör barnet (artikel 12). All information till barnet ska vara tydlig och anpassas utifrån barnets ålder och mognad. Alla aktiviteter som erbjuds barnet ska vara frivilliga utifrån barnets intresse och behov. Det ska finnas verktyg tillgängliga för att lyssna in barnets röster och synpunkter kring insatserna. Vid behov används tolk.

3.2.3 Självförsörjning

För att långsiktigt ha möjlighet att betala för ett varaktigt boende och komma ur fattigdom krävs en inkomst. För att barn ska få så goda levnadsvillkor som möjligt behöver vårdnadshavaren ha en hållbar försörjning, därför är vägen till arbete en viktig komponent i Barns Bostad Först.

I Sverige är barnfattigdomen stor. Enligt Statistiska centralbyrån (2018) senaste statistik lever 9,2% av alla barn i Sverige i fattigdom, vilket motsvarar 196 000 barn i åldrarna 0–17 år. Flera av de mindre kommuner där barnfattigdomen ökat mest är desamma som under senare år har mottagit bostadslösa barnfamiljer från andra kommuner. Det handlar ofta om barnfamiljer med begränsade resurser eller nyanlända som inte lyckats lösa sin egen boendesituation efter en tid i genomgångsbostäder. Bristen på tillgängliga bostäder för familjer med låga inkomster är ytterligare en faktor som gör det svårare att få en bostad. Det leder i sin tur till att barnfamiljer som tvingas flytta runt och bo under otrygga former vilket kan få stora konsekvenser för barns uppväxtvillkor och utveckling både nu och på längre sikt (Rädda Barnen 2021)

Stadsmissionen har i sin fattigdomsrapport 2021 konstaterat en växande grupp människor som definieras som ”De ohjälpta”, människor som har rätt till stöd från samhället men av olika orsaker inte får någon hjälp. Bland ”de ohjälpta” finns många gånger strukturellt hemlösa

barnfamiljer, som behöver ett visst stöd för att tillgodogöra sig sina rättigheter i välfärdsstaten (Sveriges Stadsmissioner 2021).

3.2.4.1 Barns Bostad Först och självförsörjning

För att kunna förbereda de föräldrar som behöver stöd in på arbetsmarknaden inom Barns Bostad Först krävs att flera sektorer samverkar. Partners från näringslivet kan bidra med finansiering, arbetstillfällen och exempelvis praktikplatser. Kommunens arbetsmarknadsavdelning och arbetsförmedlingen behöver också vara aktiva parter. Vägledaren finns med som individuellt stöd utifrån den boendes behov och kan även agera länk mellan den boende, myndigheter och arbetsplatsen/praktikplatsen. Skåne Stadsmission har lång erfarenhet av arbetsträning i sina sociala företag, där kan de få komma på studiebesök och eventuellt praktisera.

Stöd till självförsörjning kan i praktiken innebära:

- Stöd i att utforma Cv och i jobbsökande.
- Träning inför anställningsintervju.
- Stöd i kontakten med arbetsförmedlingen och kommunens arbetsmarknadsavdelning.
- Stöd i att finna utbildning och påbörja med studier.
- Stödande samtal för att exempelvis bidra till att öka självförtroende och självkänsla i processen för att komma in på arbetsmarknaden.
- Stöd i kontakt med samarbetspartners med syftet att få en hållbar och långsiktig försörjning. Detta kan ske genom exempelvis praktikplats som i sin tur kan leda till ett arbetstillfälle.
- Ge information om arbetsvillkor och rättigheter.
- Stöd i att validering av utländsk utbildning med mera.

4. EFFEKTMÄTNING OCH UTVÄRDERING

Modellen Barns Bostad först behöver testas i praktiken och justeras efterhand som lärande uppstår. Ett lämpligt sätt skulle vara följeforskning som skulle bidra till att det lärande som uppstår dokumenteras, att målgruppens röster blir hörda samt att bidra till att utveckla modellen.

5. BILAGOR

Barns Bostad Först och Agenda 2030

1 Ingen fattigdom

Barns bostad först bidrar till social trygghet för barnfamiljer. Modellen motverkar multidimensionell fattigdom genom att bidra till ökad egenmakt, inflytande, hälsa, utbildning och egenförsörjning. Barns Bostad Först bidrar till att införliva barnkonventionen och mänskliga rättigheter.

3 God hälsa och välbefinnande

Barns Bostad Först bidrar till mål 3 genom att arbeta utifrån individen och dess behov. Familjen får stöttning i att ta del av hälso- och sjukvårdssystemet och andra instanser vid behov. Modellen har ett tydligt barnrättsperspektiv som fokuserar på förebyggande arbete avseende psykisk och fysisk ohälsa.

5 Jämställdhet

Att tillvarata kvinnors förmågor och initiativkraft är en viktig drivkraft för utveckling. Barns bostad först bidrar till jämställdhet genom fokus på egenmakt och försörjning då målgruppen i stor utsträckning är ensamstående kvinnor med barn.

10 Minskad ojämlikhet

Barns Bostad Först garanterar barn en bostad och minskar samhällskostnader, ökar jämlikheten och främjar hållbar utveckling. Genom att garanteras bostad får barn en tryggare start i livet som kan förebygga en negativ spiral där fattigdom reproduceras mellan generationer.

11 Hållbara städer och samhällen

Barns Bostad Först minskar sociala klyftor och bidrar till att en målgrupp som står utanför systemet får en trygg bostad. Det kommer att gynna individen och samhället utifrån både ett kortsiktigt och långsiktigt perspektiv. Barns Bostad Först bygger på tvärssektoriell samverkan.

17 Partnerskap

Barns Bostad Först främjar effektivt partnerskap mellan offentlig och privat sektor, samt civilsamhället och akademien. Partnerskap där olika expertis, kunskap och resurser nyttiggörs för att bidra till att lösa en komplex samhällsutmaning som genererar långsiktiga och hållbara lösningar.

BARNS BOSTAD FÖRST OCH BARNKONVENTIONEN

Barnkonventionen antogs 1989 av FN:s generalförsamling och ratificerades av Sverige året efter. Sedan 1 januari 2020 är barnkonventionen en del av svensk lag. Barnkonventionen ska tolkas och tillämpas i sin helhet och ingen artikel är viktigare än någon annan. Följande artiklar utgör grundprinciperna i Barnkonventionen (Barnombudsmannen 2022). Artiklar som förstärker barns rättigheter kopplat till bostad är särskilt utvalda utifrån ett helhetsperspektiv.

Artikel 2

Konventionsstaterna ska respektera och tillförsäkra varje barn inom deras jurisdiktion de rättigheter som anges i denna konvention utan åtskillnad av något slag, oavsett barnets eller dess förälders eller vårdnadshavares ras, hudfärg, kön, språk, religion, politiska eller annan åskådning, nationella, etniska eller sociala ursprung, egendom, funktionsnedsättning, börd eller ställning i övrigt.

Konventionsstaterna ska vidta alla lämpliga åtgärder för att säkerställa att barnet skyddas mot alla former av diskriminering eller bestraffning på grund av föräldrars, vårdnadshavares eller familjemedlemmars ställning, verksamhet, uttryckta åsikter eller tro.

Artikel 3

Vid alla åtgärder som rör barn, vare sig de vidtas av offentliga eller privata sociala välfärdsinstitutioner, domstolar, administrativa myndigheter eller lagstiftande organ, ska i första hand beaktas vad som bedöms vara barnets bästa.

Konventionsstaterna åtar sig att tillförsäkra barnet sådant skydd och omvårdnad som behövs för dess välfärd, med hänsyn tagen till de rättigheter och skyldigheter som tillkommer dess föräldrar, vårdnadshavare eller andra personer som har juridiskt ansvar för barnet och ska för detta ändamål vidta alla lämpliga lagstiftningsåtgärder och administrativa åtgärder.

Konventionsstaterna skall säkerställa att institutioner, tjänster och inrättningar som ansvarar för omvårdnad eller skydd av barn uppfyller av behöriga myndigheter fastställda normer, särskilt vad gäller säkerhet, hälsa, personalens antal och lämplighet samt behörig tillsyn.

Artikel 5

Barnens föräldrar eller annan vårdnadshavare ansvarar för barnets uppfostran och utveckling. De ska också stötta barnet i att få sina rättigheter uppfyllda.

Artikel 6

Konventionsstaterna erkänner varje barns inneboende rätt till livet. Konventionsstaterna ska till det yttersta av sin förmåga säkerställa barnets överlevnad och utveckling.

Artikel 12

Konventionsstaterna ska tillförsäkra det barn som är i stånd att bilda egna åsikter rätten att fritt uttrycka dessa i alla frågor som rör barnet. Barnets åsikter ska tillmätas betydelse i förhållande till barnets ålder och mognad.

För detta ändamål ska barnet, i alla domstolsförfaranden och administrativa förfaranden som rör barnet, särskilt beredas möjlighet att höras, antingen direkt eller genom en företrädare eller ett lämpligt organ och på ett sätt som är förenligt med nationella procedurregler.

Artikel 24

Barn har rätt till bästa möjliga hälsa, tillgång till hälso- och sjukvård samt till rehabilitering. Traditionella sedvänjor som är skadliga för barns hälsa ska avskaffas.

Artikel 27

Konventionsstaterna erkänner varje barns rätt till den levnadsstandard som krävs för barnets fysiska, psykiska, andliga, moraliska och sociala utveckling. Föräldrar eller andra som är ansvariga för barnet har, inom ramen för sin förmåga och sina ekonomiska resurser, huvudansvaret för att säkerställa de levnadsvillkor som är nödvändiga för barnets utveckling.

Konventionsstaterna ska i enlighet med nationella förhållanden och inom ramen för sina resurser vidta lämpliga åtgärder för att bistå föräldrar och andra som är ansvariga för barnet att genomföra denna rätt och ska vid behov tillhandahålla materiellt bistånd och stödprogram, särskilt i fråga om mat, kläder och bostad. Konventionsstaterna ska vidta alla lämpliga åtgärder för att säkerställa indrivning av underhåll för barnet från föräldrar eller andra som har ekonomiskt ansvar för barnet, både inom konventionsstaten och från utlandet. Särskilt i de fall då den person som har det ekonomiska ansvaret för barnet bor i en annan stat än barnet ska konventionsstaterna främja såväl anslutning till internationella överenskommelser eller ingående av sådana överenskommelser som upprättande av andra lämpliga arrangemang.

Artikel 28

Barn har rätt till utbildning. Grundskolan ska vara obligatorisk, kostnadsfri och tillgänglig för alla.

Artikel 31

Barn har rätt till lek, vila och fritid.

RÄTTSPRAXIS

Rätten till bistånd enligt socialtjänstlagen (2001:453) omfattar inte att bostad tillhandahålls åt bostadslösa i allmänhet utan bostadsförsörjningen regleras i annan ordning. Det är i första hand den enskildes egna ansvar att ordna en bostad.

Enbart den omständigheten att den enskilde saknar bostad eller har svårigheter att skaffa ett eget boende medför inte att sociala nämnden har en skyldighet att tillhandahålla en bostad eller på annat sätt ombesörja tillgång till en sådan bostad.

I rättspraxis har dock rätt till bistånd gemen tillhandahållande eller ombesörjande av bostad ansetts finnas när den enskild är helt bostadslös och har speciella svårigheter att på egen hand skaffa bostad. (Se Högsta förvaltningsdomstolens avgörande RÅ 1990 ref. 119 och RÅ 2004 ref. 130) Det har i angivna rättsfall, där bistånd beviljades, varit fråga om en mycket restriktiv bedömning.

Att ha skulder, betalningsanmärkningar och att förekomma i belastningsregistret utgör inte sådana särskilda svårigheter att skaffa bostad som krävs för att rätt till boende via socialtjänsten ska anses föreligga. Den enskilde förväntas göra det den kan för att lösa sin boendesituation på egen hand. Den som inte själv kan tillgodose sina behov eller kan få dem tillgodosedda på annat sätt har rätt till bistånd för sin försörjning (försörjningsstöd) och för sin livsföring i övrigt. Genom det bistånd som lämnades ska den enskilde tillförsäkras en skälig levnadsnivå. Detta framgår av 4 kap.1 § SOL.

Det finns ingen allmän skyldighet för socialnämnden att tillgodose behovet av bostad. Den enskilde får själv söka bostad via bostadsförmedlingen eller ställa sig i kö för bostad på annat sätt. Om den enskilde är helt bostadslös och har speciella svårigheter att på egen hand skaffa bostad kan nämnden dock vara skyldig att bistå den enskilda genom att tillhandahålla eller på annat sätt ordna med en bostad (se rättsfallen RÅ 1990 ref. 119 och RÅ 2004 ref. 130). KÄLLA: Mål nr.1006-19) 2019-07-09

Det är inte nämndens skyldighet att tillhandahålla bostäder eller agera bostadsförmedlare. Det finns inte något stöd i socialtjänstlagen (2001:453) för att rätten till bistånd är avsedd att omfatta tillhandahållande av bostad i allmänhet. Vad lagstiftaren främst har avsett är i stället ekonomiskt bistånd och bistånd till vård- och behandlingsinsatser samt stöd och service. Den enskilde har ett eget ansvar att hitta en bostad via bostadsförmedlingen eller genom att ställa sig i kö för bostad på annat sätt. Nämnden kan i vissa undantagssituationer vara skyldig att bistå med att finna bostad. Det är inte tillräckligt att den enskilde har allmänna svårigheter att anskaffa bostad. Låg inkomst är inte tillräckligt skäl för att vara berättigad till bistånd för anskaffande av bostad.

Rätten till bistånd enligt socialtjänstlagen omfattar inte att bostad tillhandahålls åt bostadslösa i allmänhet, utan bostadsförsörjningen regleras i annan ordning (se lagen 2000:1383) om kommunernas bostadsförsörjningsansvar). Det är alltså i första hand den enskildes egna ansvar att ordna en bostad. Enbart den omständigheten att den enskilde saknar bostad eller har svårigheter att skaffa ett eget boende medför inte att socialnämnden har en skyldighet att tillhandahålla en bostad eller på annat sätt ombesörja tillgång till en sådan bostad. I rättspraxis har dock rätt till bistånd genom tillhandahållande eller ombesörjande av bostad anses finnas när den enskilde är helt bostadslös och har speciella svårigheter att på egen hand skaffa bostad. (RÅ 1990 ref. 119 och RÅ 2004 ref. 130). KÄLLA: Solna Stad mål nr. 5404-18

TIDIGARE EXEMPEL PÅ LYCKAD TVÄRSEKTOREILL SAMVERKAN

Ett exempel på lyckad tvärssektoriell samverkan är projektet "Ett hållbart livskoncept" som Rädda Barnen genomförde tillsammans med IKEA, IKANO Bank, Lunds kommun, Malmö stad, MKB Fastighets AB, målgruppen och Lunds kommunala fastighetsbolag AB (LKF). Projektet hade som huvudfokus att utveckla en modell för att möjliggöra social inkludering för nyanlända familjer och har placerats i tillfälliga bostäder. Modellen Ett hållbart livskoncept genomsyrades av ett barnperspektiv och utgick ifrån nyanlända personers egna behov och förutsättningar. Modellen bygger på tre huvudkomponenter: inomhusmiljö, utomhusmiljö och det sociala kittet. Där varje organisation bidrog med respektive kompetensområde. IKEA tog fram ett barnanpassat inredningspaket med alltifrån sängar, lampor, mattor m.m. LKF hade fokus på utomhusmiljön och de boende bjöds även in till boskola. Rädda Barnen höll i workshops för familjerna och var även de som stod det sociala kittet. En samverkan som byggde på tvärssektoriell samverkan med den boende i centrum. Varje organisations kompetensområde bidrog in för att tillsammans med målgruppen lösa en komplex samhällsutmaning (Ett hållbart livskoncept 2020).

VERKTYGSLÅDA

- Kartläggningsverktyg som används vid inflyttning.
- Individuell planering.
- Effektmättningsverktyg.
- Mallen för att förhandla bort besittningsrätten.
- Föräldrarsstödsmaterial.
- Information om störningar - kan skilja mellan olika fastighetsägare.
- Boskola.

KONTAKTUPPGIFTER:

Sandra Grahn, Socialchef Skåne Stadsmission, sandra.grahn@skanestadsmission.se

Anna-Frida Eriksson, Affärsutvecklare Rädda Barnen - Barns Bostad Först,
anna-frida.eriksson@rb.se

7. REFERENSER

- Amnå, Erik & Stigendal, Mikael (2021). *Samhällsorientering: för en hållbar integration*. Helsingborg: Komlitt
- Barnombudsmannen (2022) *Blir det någon skillnad – eller säger vi det här helt i onödan?* Barns vardag. Barnombudsmannens 2022 [Blir det nån skillnad - eller säger vi det här helt i onödan?](https://barnombudsmannen.se) (barnombudsmannen.se) [2022-10-31]
- Globala målen (2022) *Globala målen - För hållbar utveckling* ([Globala målen – För hållbar utveckling \(globalamalen.se\)](https://globalamalen.se)). [2022-11-01]
- Grander, Martin (2020) *Barns Bostad Först- en forskningsreflektion*, Malmö Universitet. [En-forskningsreflektion-pa-projektet-Barns-Bostad-Forst-2-002.pdf](https://skanestadsmmission.se) (skanestadsmmission.se) [2022-11-01]
- Housing First Europe (2022) *Housing First Europe Hub*. [Home - Housing First Europe](https://housingfirst.eu) [2022-10-31]
- Myndigheten för ungdoms- och civillsamhällesfrågor (2020) *Ungas rätt till en meningsfull fritid – tillgång, trygghet och hinder*. [Ungas rätt till en meningsfull fritid – tillgång, trygghet och hinder | MUCF](https://mucf.se) [2022-10-31]
- Regeringen (2011) *FN:s konventioner om Mänskliga rättigheter*. Artikelnummer A11.017 <https://www.regeringen.se/4a9fab/globalassets/regeringen/bilder/kulturdepartementet/demokrati-och-mr/mr-sidorna/fns-konventioner-om-manskliga-rattigheter.pdf> [2022-10-31]
- Regeringen (2022) *Nationell hemlöshetsstrategi ska motverka hemlöshet*. [Nationell hemlöshetsstrategi 2022 - 2026 \(regeringen.se\)](https://regeringen.se) [2022-10-31]
- Riksdagen (2022) *Kungörelse (1974:152) om beslutad ny regeringsform*. [Kungörelse \(1974:152\) om beslutad ny regeringsform Svensk författningssamling 1974:1974:152 t.o.m. SFS 2018:1903 - Riksdagen](https://riksdagen.se) [2022-10-31]
- Rädda Barnen (2020) *-Ett hållbart livskoncept: En modell för att skapa socialt hållbara boendemiljöer för nyanlända familjer i tillfälliga bostäder*. [Ett hållbart livskoncept - Rädda Barnen \(raddabarnen.se\)](https://raddabarnen.se) [2022-10-31]
- Rädda Barnen (2021) *Barnfattigdom i Sverige: Årsrapport 2021*. [Barnfattigdom i Sverige: Årsrapport 2021 | Save the Children's Resource Centre](https://raddabarnen.se) [2022-10-31]
- Rädda Barnen (2022) *Starka mammor – Trygga Barn*. [Starka mammor – trygga barn - Rädda Barnen \(raddabarnen.se\)](https://raddabarnen.se) [2022-11-01]
- Samzelius, Tove (2017) *En plats att kalla hemma - Barnfamiljer i bostadskrisens skugga*. Malmö högskola, Fakulteten för hälsa och samhälle (HS), Institutionen för socialt arbete (SA). Rädda barnens rapportserie, ISSN 1100-5777. [urn:nbn:se:mau:diva-17485](https://nbn.se/mau/diva-17485)
- Statistiska Centralbyrån (2018) *Barn och familjestatistik*. [Barn- och familjestatistik \(scb.se\)](https://scb.se) [2022-10-31]

En socialt hållbar bostadsförsörjning (2022) *Sänk tröskeln till en god bostad*. (SOU:2022:114) Stockholm: Erlanders Sverige AB [Sänk tröskeln till en god bostad, SOU 2022:14 \(regeringen.se\)](#) [2022-10-31]

Skolverket (2022) *Barnkonventionen i skolan*. [Barnkonventionen - Skolverket](#) [2022-11-01]

Socialstyrelsen (2013) *Att ge ordet och lämna plats-Vägledning om brukarinflytande inom socialtjänst, psykiatri och missbruks- och beroendevård*. Västerås. ISBN 978-91-7555-0640. [Att ge ordet och lämna plats – Vägledning om brukarinflytande inom socialtjänst, psykiatri och missbruks- och beroendevård \(socialstyrelsen.se\)](#) [2022-11-01]

Socialstyrelsen (2017) *Hemlöshet 2017 - omfattning och karaktär*. [Hemlöshet 2017 – omfattning och karaktär \(socialstyrelsen.se\)](#)[2022-11-01]

Socialstyrelsen (2021) *Förebygga och motverka hemlöshet*. [Förebygga och motverka hemlöshet \(socialstyrelsen.se\)](#) [2022-11-01]

Socialstyrelsen (2022). *Stöd för socialtjänsten i arbetet med att förebygga avhysningar*. ISBN 978-91-7555-591-1. [Stöd för socialtjänsten i arbetet med att förebygga avhysningar \(socialstyrelsen.se\)](#)[2022-11-01]

Sveriges Stadsmissioner (2018) *En handbok om Bostad Först*. [bostad-forst-handbok.pdf \(bostadforst.se\)](#)[2022-10-31]

Sveriges Stadsmissioner (2021) *Hemlös 2021 Tema: Är kommunernas arbete mot hemlöshet effektivt?* Elfte årgången. Stockholm. [Stadsmissionen Hemlös2021 rev.pdf \(skanestadsmission.se\)](#) [2022-11-01]

Sveriges Stadsmissioner (2020) *Hemlös 2020 Tema: Ny nationell strategi mot hemlöshet*. Tionde årgången. Stockholm. [Stadsmissionen Hemlös2020 FINALVERSION.pdf \(sverigesstadsmissioner.se\)](#)[2022-11-01]

Sverige Stadsmissioners (2021) *Fattighedsrapporten De ohjälpta*. [Fattighedsrapport2021 Inlaga.indd \(sverigesstadsmissioner.se\)](#)[2022-11-01]

[Sveriges Stadsmissioner \(2022\) Bostad först vägen ur hemlöshet. https://www.bostadforst.se/\[2022-10-31\]](#)

Unicef (2022) *Barnkonventionen är vårt uppdrag*. [Barnkonventionen - UNICEF Sverige](#) [2022-11-01]

Vinnova (2019) *Barns Bostad Först*. [Barns Bostad Först | Vinnova](#) [2022-11-01]

Materialiet är framtaget av Rädda Barnen och Sveriges Stadsmissioner år 2022

Projektledare: Anna-Frida Eriksson, Rädda Barnen och Johanna Navne Skåne Stadsmission

Skribenter: Adriana Aguilar, Anna-Frida Eriksson, Johanna Navne och Lisa-Lo Sonnesjö